



Új amerikai farmtörvény

Somai Miklós

George W. Bush amerikai elnök 2002. május 13-án írta alá a „*Farm Security and Rural Investment Act*” (röviden *FSRIA*) névre hallgató új farmtörvényt, mely a 2002-2007 közötti időszakban lesz érvényben. Magyarországról nézve, első pillantásra, nincs túl nagy jelentősége a dolognak. Talán ezzel is magyarázható, hogy a médiában nem kapott különösebb nyilvánosságot az esemény.

Tudnunk kell, hogy az Európai Unió közös agrárpolitikájának (angol rövidítéssel *CAP*-nek) mindenkori alakulására hatással volt az Egyesült Államok. A *CAP* 1992-es reformjára is – amely amerikai mintára, az árakon keresztüli támogatást jelentős mértékben közvetlen költségvetési támogatással váltotta fel – az USA gazdasági és politika nyomására került sor. Az 1986-1993 között folyó GATT Uruguay-i Fordulón ugyanis az EU sokáig nem volt hajlandó érdemi vitát folytatni agrárpolitikájának lényegi megreformálásáról, és az USA már kereskedelmi háborút helyezett kilátásba, arra az esetre, ha a GATT-fordulót az agrárügyek miatt nem lehetett volna belátható időn belül lezárni.

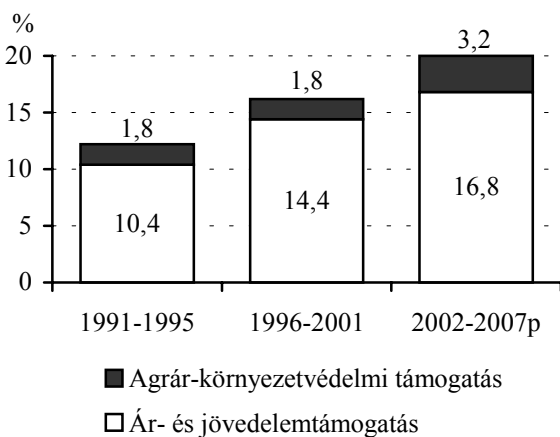
A most májusban elfogadott új farmtörvény azonban a korábbiaktól gyökeresen eltérő helyzetet teremtett. A dolog megértéséhez némileg vissza kell mennünk az időben. Az 1985 óta egymást követő farmtörvények - nem utolsósorban a költségvetési szemlélet térhódítása jegyében - a fokozatos liberalizáció irányába

vitték el az amerikai agrárszabályozást. A termelők egyre szabadabb kezet kaptak termelési szerkezetük kialakításában, ugyanakkor a költségvetés egyre kisebb összegű védőernyőt húzott följük. A liberalizációs áramlat csúcsát jelentette az 1996-ban elfogadott *FAIR Act*, amely – szándékai szerint – a piac szerepét minden korábbinál erősebben hangsúlyozó fordulatot próbált megvalósítani az amerikai agrárpolitikában. Egyrészt megszűnt az addig az állami támogatások feltételeként kötelezően előírt kínálatszabályozás (ugar), másrészt a termelői támogatásokat WTO-értelemben „kizöldítették”. Ez azt jelentette, hogy a farmerek gyakorlatilag bármit termelhetek, s még akkor is megkapták a szubvenciót, ha semmit sem termeltek a földjükön. Igaz, ezek a támogatások – az eredeti elképzelések szerint – évről-évre csökkentek volna.

A gazdasági folyamatok azonban keresztülhúzták a *FAIR Act* kidolgozóinak várakozásait. 1998-tól kezdődően a mezőgazdasági árak csökkenése miatt tarthatatlan volt a támogatások tervezett szintje, s a Kongresszus az éves költségvetési törvényekben, valamint több, soron kívül megszavazott törvényben pótlólagos támogatásokkal sietett a gazdák megsegítésére. Ennek következtében az USA kezdte megközeleltíteni a WTO-egyezmény keretében a belső támogatásokkal kapcsolatban vállalt plafonjait (*AMS, de minimis*).

A májusban elfogadott új farmtvörvény jelentősége éppen abban áll, hogy visszalép az 1985 óta folytatott úton. Gyakorlatilag intézményesíti a *FAIR Act* idején (1996-2002 között) alkalmazott rendkívüli segélyeket, beépítve azokat az új szabályozásba. A törvény visszahozza a jövedelemgaranciát nyújtó *célárat*, egy sor kultúra vonatkozásában emeli az ár- és jövedelemtámogatás szintjét, illetve megerősíti az agrár-környezetvédelmi programokat, amelyekre a korábbinál sokkal több támogatást helyez kilátásba. Ezáltal a közvetlen támogatások összege – mely a rendkívüli intézkedések miatt már az előző ciklusban is emelkedett – tovább nő (lásd az alábbi ábrát).

A legfontosabb amerikai agrártámogatások alakulása a farmtvörvények által lefedett időszakokban (milliárd USD/év)



Forrás: Agri US Analyse No. 82/Mai 2002

Mindez hogyan érinti Magyarországot? A legfontosabb következmény az EU-csatlakozási tárgyalásokkal kapcsolatos. A Bizottság ezentúl már nem hivatkozhat arra, hogy a folyó WTO-fordulón nyomás nehezedik rá az agrártámogatások további radikális csökkentése érdekében. Ez ugyanis komoly érv lenne amellet, hogy egy eleve leépítésre ítélt támogatásformát nem célszerű 1-2 évre bevezetni az újonnan csatlakozó országokban. Az új amerikai farmtvörvény ugyanis gyakorlatilag „kivégezte” a Doha-fordulót, még mielőtt komoly tárgyalások kezdődtek volna agrárügyekben. Az amerikai tá-

mogatásokat 2007-ig törvényben rögzítették, és a korábbinál lényegesen magasabb szintre emelték. Washington tehát nem lesz olyan helyzetben, hogy komoly eredményt (értsd: támogatás-leépítést) követelhesen Brüsszeltől. A WTO Uruguay-i scenáriója nem ismétlődhet meg.

Innentől kezdve a *CAP* magyarországi alkalmazása, illetve a közvetlen támogatások hazánkra és a többi leendő tagállamra történő kiterjesztése már csupán politikai kérdés: hajlandó-e az EU egyenjogú tagságot kínálni a belépőknek, vagy az egész bővítést kockára teszi évi néhány milliárd euró miatt? Hamarosan kiderül.

* * * * *